

Forfatter: Brandes, Georg

Titel: Udrag fra Hovedstrømninger. Den romantiske skole i Tyskland (1873)

Citation: Brandes, Georg: "Samlede Skrifter", i Brandes, Georg: *Samlede Skrifter*, 1899-1910, s. 283. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-brandes04-shoot-idm139992358278240/facsimile.pdf> (tilgået 06. maj 2024)

Anvendt udgave: Samlede Skrifter

Ved disse Forsøg kan Forholdet til en bestemt Genstand kun være noget Tilfældigt, i Begyndelsen ofte blot en Indbildning, og altid noget højest Forgængeligt — ligesaa forgængeligt som Følelsen selv, der snart viger for en klarere og inderligere. Saaledes finder Du det ganske vist hos de modneste og mest dannede Mennesker, der smiler over deres første Forelskelser som over en banal og løjerlig Begyndelse og ofte lever ganske ligegyldige hen ved Siden af den formentlige Genstand. Efter Sagens Natur maa det ogsaa være saaledes, og her at fordre Troskab og ville stifte et varigt Forhold er en ligesaa skadelig som tom Indbildning.»

Schleiermacher advarer derfor mod hvad han kalder Hjerne-spindet om den første Kærligheds Hellighed. »Tro blot ikke, at Alt beror paa, om den bliver til Noget. De Romaneer, der forfægtter dette, og lader Kærligheden mellem de samme to Mennesker udvikle sig fra den første raa Begyndelse til den højeste Fuldkommenhed i ét Træk, er ligesaa fordærvelige, som de er slette, og de, der skriver dem, forstaar sig i Almindelighed ligesaa daarlige paa Kærlighed som paa Kunst. . . . Naar den mere eller mindre ubestemte Længsel efter Kærlighed retter sig mod en bestemt Genstand, opstaar derved nødvendigvis et bestemt Forhold, idet der gives et Punkt, paa hvilket den størst mulige Tilnærmelse finder Sted. Naar I har naaet dette og følt, at det ikke er det rette, paa hvilket I kan blive, hvad er der da Andet at gøre for Jer, end atter at fjerne Jer fra hinanden? Kun efter at et saadant Forsøg er fuldendt som Forsøg, det vil sige afbrudt, kan Erindringen derom og Overvejelsen derover virke til nærmere Bestemmelse af Længselen og Følelsen og saaledes forberede et andet, bedre Forsøg. Skulde heri vel ligge en Forpligtelse til atter at anstille dette Forsøg med den samme Person? Hvorpaa skulde den Pligt vel bero? *Jeg for min Del finder dette mere naturstridigt end Kærlighed imellem Broder og Søster.* Und Dig altsaa heri uindskrænket Frihed, og sørg kun for at fastholde en ren Sans og en fin Følelse for, hvad der er et blot Forsøg, for at Du ikke skal fastholde og stadfæste et saadant, der ikke er eller skal blive til mere, ved Hengivelsen, der efter sin Natur burde indlede en sand og varig Kærlighed. Et saadant Misgreb, der er Følge af og Aarsag til de usaligste Skuffelser, er det Skrækkeligste, der kan hænde Dig, og vid, at dette egenlig er at lade sig forføre. Dog naar Du har grebet

den sande Kærlighed og føler dig paa det Punkt, ud fra hvilket du kan fuldkommengøre dit Sindelag og forme dit Liv skønt og værdigt, saa vil af sig selv enhver Tilbageholdenhed og enhver Sky for Foreningens sidste og skønneste Segl synes dig Affektation og Snerperi. Det farlige er blot, at ethvert Forsøg efter sin Natur tilstræber dette Punkt. Mættelsespunktet er kun at finde ved Overmættelse. Men har du sunde Sanser og en sund Følelse, vil du sikkert, saa ofte Forsøget paa at elske nærmer sig dette Punkt, føle en hellig Sky, der er noget meget Højere end et fremmed Magtbud, eller hvad man almindeligt kalder Blø og Tugt.»

Sunde og forstandige Overvejelser ganske vist, men hverken udtømmende eller overvindende de egenlige Vanskeligheder. Schleiermacher advarer mod Misgreb, men kan ikke afhjælpe Misgrebet uden at træde Ægteskabets Hellighed, som han ikke vil anfægte, for nær. Thi hvad skal ske, naar Misgrebet allerede har fundet Sted? Og hvad skal ske, naar Misgrebet kun fandt Sted paa den ene Side, naar den Enes Kærlighed er udsukt, medens den Andens endnu varer ved? Og overhovedet ikke et Ord og ikke en Tanke tilovers for den Kendsgerning, at Ægteskabet som Samfundsindretning ikke er til for de Elskendes Skyld, men oprindeligt havde det Øjemed, at sikre Børnene Faderens Formue, dernæst har bestaaet, fordi det forekom Samfundet det eneste Middel til at sikre de opvoksende Slægtled! Schleiermacher søger virkelighedsfjernt efter en ny sædelig Grundvold; men de sande, de praktiske Vanskeligheder overser han helt. Og hvor betegnende er hele dette Grubleri overfor Følelsen ikke for den Nation, Forfatteren tilhører. En Italiener sagde engang til mig: Hvad der mest forbauser os i de germanske Nationers Følelsesliv, det er dog Maaden, hvorpaa de opfatter og dyrker Kærligheden. Hos dem er Kærligheden en Religion, Noget, hvorpaa et godt Menneske bør tro. Og denne Religion har sin Teologi, sin Metafysik, hvad véd jeg! Vi elsker simpeltthen». Denne Ytring faldt mig ind ved Læsningen af Schleiermacher. Hvormegen Skarpsindighed er her ikke udfoldet, for at bevise, at Menneskene, naar de elsker, ikke bør lade sig forstyrre af falske Lærdomme, og hvilken klippefast Tro paa den Kærlighed, der skal «fuldkommengøre og fuldende Sindelaget», ligger ikke til Grund! Det er lærerigt til Sammenligning at hiddrage be